

USBİS 2026 VII. ULUSAL SAĞLIK BAKIMIYLA İLİŞKİLİ
İNFEKSİYONLAR SİMPOZYUMU

7-8 Şubat 2026 Sağlık Bilimleri Üniversitesi / Hamidiye Tıp Fakültesi

HİBRİT

SBIÇG KLİMİK DERNEĞİ SAĞLIK BAKIMIYLA İLİŞKİLİ İNFEKSİYONLAR ÇALIŞMA GRUBU

KLİMİK TÜRK KLİNİK MİKROBİYOLOJİ VE İNFEKSİYON HASTALIKLARI DERNEĞİ

Türkiye’de EHU Onayı Çerçevesinde Antimikrobiyal Yönetişim

Dr. Ezgi Gülten

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

"Son sözü her zaman mikroplar söyler — eğer biz akılcı davranmazsak..." - Louis Pasteur

Sunum Planı

01

Antimikrobiyal Direnç (AD)

Küresel kriz ve sessiz pandemi

03

Antimikrobiyal Yönetişim

Stratejiler ve uygulamalar

02

Türkiye AD Verileri

2020-2024 dönemi analizi

04

EHU'nun Rolü

Sorumluluklar ve zorluklar

Antimikrobiyal Direnç: Sessiz Pandemi

Antimikrobiyal direnç (AD), insan, hayvan ve çevre sağlığını etkileyen küresel bir krizdir
AD; Dünya Sağlık Örgütü tarafından "**sessiz pandemi**" olarak tanımlanmıştır

AD ile mücadele, koordineli, kapsamlı ve disiplinler arası bir yaklaşım gerektirmektedir
Tek Sağlık perspektifiyle ele alınması zorunludur

AD: Neden Bu Kadar Önemli?

Bakteriyel enfeksiyonlar yılda **7,7 milyon ölüme** neden olmaktadır
Bunların **4,95 milyonu** antimikrobiyal direnç ile ilişkilidir

1,27 milyon kişi ise doğrudan antibiyotiklere direnç gelişimi nedeniyle kaybedilmiştir

Sağlık Sistemi Üzerindeki Etki

Tedaviyi zorlaştırır, hastanede kalış süresini uzatır, iş yükünü artırır, maliyeti yükseltir ve ölüm riskini artırır.

Geniş Kapsamlı Etkiler

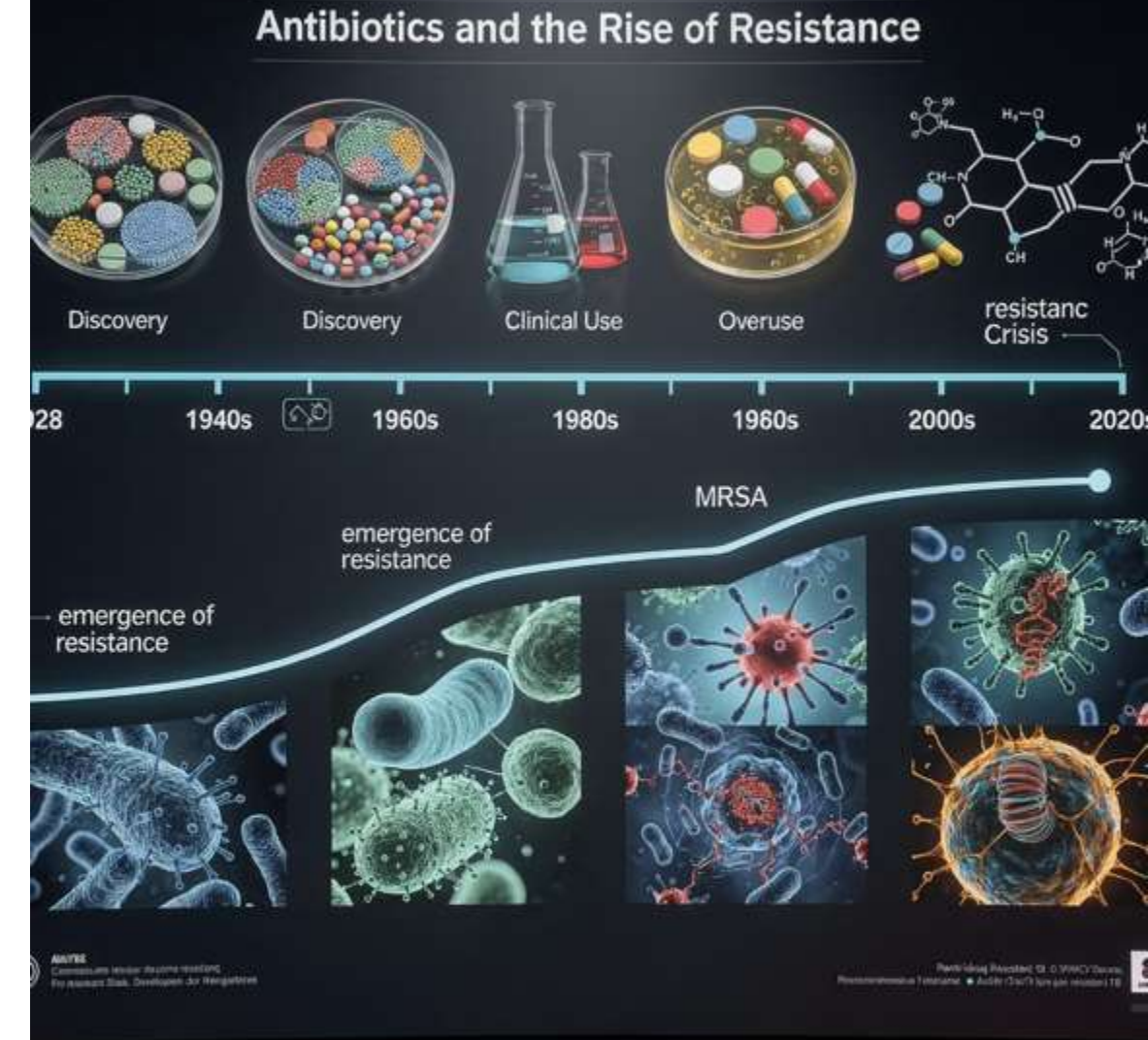
Hayvan sağlığı, tarım ve çevre üzerinde etkileri vardır: gıda güvenliği, üretkenlik ve çevre kirlenmesi ile bağlantılıdır.

İlaç Geliştirme Sorunu

Yeni ilaç geliştirme hızı, antimikrobiyal direnç artışının gerisinde kalmaktadır.

Antibiyotiklerin Altın Çağı Tarihte Kaldı!

- 1943'te penisilin ticari kullanıma sunulmasından bu yana, antibiyotik keşfi ve direnç gelişimi arasında sürekli bir yarış yaşanmaktadır
- 1950-70'lerdeki "Antibiyotiklerin Altın Çağı"nda 20'den fazla yeni sınıf keşfedilirken, 1990-2010 arasında sadece 2 yeni sınıf piyasaya sürülmüştür

Türkiye’de Sağlık Bakımı İlişkili İnfeksiyonlar ve Antimikrobiyal Direnç Sorununu Ne Kadar Biliyoruz?

Kritik İstatistikler

- UAMDSS (Ulusal Antimikrobiyal Direnç Sürveyans Sistemi) 2011'den bu yana “hastane infeksiyonları” verilerini sistematik olarak toplamaktadır
- Özellikle yoğun bakım ünitelerinde infeksiyon oranlarındaki artış dikkat çekmektedir

Kurumlar arası donanım farklılığı?

Kurumlar arası bildirim farklılığı?

Kurum içi eksiklikler?

Türkiye Antimikrobiyal Direnç Verileri 2020-2024

CAESAR (Central Asian and European Surveillance of Antimicrobial Resistance) ağı kapsamında, Türkiye dahil 16 ülke ulusal sörveyans verilerini sunmaktadır

81%

K. pneumoniae

3. kuşak sefalosporin direnci (2024)

58%

K. pneumoniae

Karbapenem direnci (2024)

90%

Acinetobacter

Karbapenem direnci (2024)

35%

S. aureus

MRSA oranı (2024)

Antimikrobiyal Dirence Etki Eden Faktörler

Sağlık Sistemi Faktörleri

- Tanısal belirsizlik, kültür alınmadan antibiyotik başlanması
- Antimikrobiyal yönetim programlarının yetersizliği
- Enfeksiyon kontrol önlemlerine uyumsuzluk
- Geniş spektrumlu antibiyotiklerin aşırı kullanımı
- Ampirik tedavinin gereğinden uzun sürdürülmesi
- De-eskalasyonun yetersiz uygulanması

Bireysel Faktörler

- Gereksiz ve yanlış antibiyotik kullanımı
- Reçetesiz antibiyotik temini
- Tedavi süresinin erken sonlandırılması
- Yanlış doz ve yanlış endikasyon
- Viral enfeksiyonlarda antibiyotik kullanımı

Toplumsal ve Çevresel Faktörler

- Hayvancılıkta profilaktik antibiyotik kullanımı
- Tarım ve su kaynaklarında antibiyotik kalıntıları
- Sağlık okuryazarlığının düşük olması
- Atık sular ve çevresel kontaminasyon

Mikrobiyal Faktörler

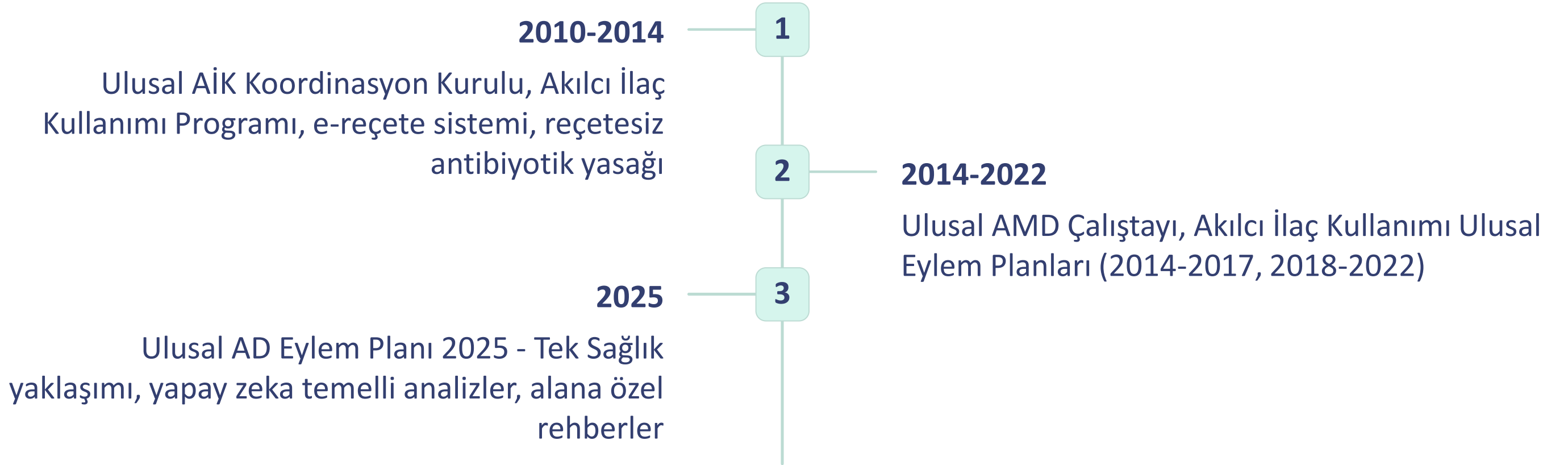
- Plazmid aracılı direnç genleri
- Biofilm oluşumu
- Yatay gen transferi
- Seçilim baskısı

Antimikrobiyal Yönetişim Programı (AYP)

**Antimikrobiyal ilaçların rasyonel kullanımı konusunda kanıta dayalı politikalar ve uygulamalar bütünüdür
Doğru hastaya, doğru antibiyotiği, doğru dozda, doğru sürede ve doğru uygulama yoluyla vermek esastır**

Türkiye'de Antimikrobiyal Direnç Mücadelesi

Yasal Dzenlemeler ve Mevzuat erevesi

01

Sağlık Bakanlığı Yönetmelikleri

Antimikrobiyal kullanımı düzenleyen genelgeler, tebliğler ve uygulama rehberleri tüm sağlık kuruluşları için bağlayıcıdır.

02

Ruhsatlandırma Yönetmelikleri

İleri Tedavi Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliėi, yeni antimikrobiyallerin onay süreçlerini düzenler.

03

Klinik Uyum Gerekliliėi

Yasal düzenlemelere uyum, kurumsal akreditasyon ve geri ödeme sistemleri için zorunludur.

Sağlık Uygulama Tebliđi (SUT) ve Antimikrobiyal Yönetişim

SUT Düzenlemeleri

Sağlık Uygulama Tebliđi, antimikrobiyal kullanımına yönelik önemli düzenlemeler getirerek reçeteleme süreçlerini standardize etmiştir.

Reçeteleme Kriterleri

Antibiyotik reçeteleme kriterleri ve geri ödeme politikaları, gereksiz kullanımı azaltmak ve maliyetleri kontrol altına almak için tasarlanmıştır.

Uzmanların Sorumlulukları

SUT çerçevesinde enfeksiyon hastalıkları uzmanlarına düşen sorumluluklar artmış, klinik karar verme süreçlerinde rehberlere uyum zorunlu hale gelmiştir.

EHU Onayı Nedir?

- EHU onayı sistemi, yataklı tedavi kurumlarında geniş spektrumlu ve kritik antibiyotiklerin kullanımını denetlemek amacıyla oluşturulmuş bir kontrol mekanizmasıdır
- Bu sistem, antimikrobiyal direncin yayılmasını önlemek ve antibiyotiklerin akılcı kullanımını sağlamak için tasarlanmıştır

EHU Onayı Gereken

Geniş spektrumlu ve kritik antibiyotikler:

- Piperasilin-tazobaktam, tikarsilin-klavulonat
- Sefoperazon-sulbaktam, sefepim
- Karbapenemler (imipenem, meropenem, ertapenem)
- Vankomisin, teikoplanin, linezolid
- Polimiksin B, kolistin
- Parenteral fosfomisin

UD-A72 Grubu

Orta düzey denetim gereken:

- Parenteral amoksisilin-klavulanat, ampisilin-sulbaktam
- Sefoksitin, parenteral sefuroksim
- Parenteral klaritromisin
- Amikasin, netilmisin

UD ve Diğer Grubu

Dar spektrumlu antibiyotikler:

- Amoksisilin, ampisilin, penisilin
- 1., 2. ve 3. kuşak oral sefalosporinler
- Makrolidler, linkozamidler, tetrasiklinler
- Oral kinolonlar, sulfonamidler

❑ **Kritik sorular:** EHU onayı sistemi ideal olarak işliyor mu?

EHU onayı dışında kalan antimikrobiyallerin toplam antimikrobiyal yükü içerisindeki ağırlığı nedir?

Kollateral hasar riski var mı?

EHU Onayı Sistemi İşliyor mu?

- Ülkemizde antimikrobiyal yönetim programı T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından 2003 yılında başlatılmıştır
- Program, hastanelerde geniş spektrumlu antibiyotik kullanımında infeksiyon hastalıkları uzman onayı zorunluluğu getirmiş ve ayaktan antibiyotik kullanımının azaltılmasına yönelik çalışmalar başlatmıştır

Tüm Hastaneler

Geniş spektrumlu antibiyotik kullanımında infeksiyon hastalıkları uzman onayı zorunludur

Toplum

Ayaktan antibiyotik kullanımının azaltılmasına yönelik çalışmalar (2014-2017 Ulusal Akılcı İlaç Kullanımı Eylem Planı)

Sürveyans

Antibiyotik kullanımı ve direnç paternlerinin düzenli izlenmesi ve raporlanması

KLİMİK Antibiyotik Direnci Çalışma Grubu Araştırması

Türkiye'de İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Hekimlerinin Çok İlaça Dirençli Gram-negatif Bakteriye İnfeksiyonların Yönetiminde Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi başlıklı çalışma, ülkemizdeki mevcut durumu ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

208

Toplam Katılımcı

İnfeksiyon hastalıkları ve klinik mikrobiyoloji hekimleri

Demografik Özellikler

- **Yaş Ortalaması:** 37,09 yıl (SD: 30,4)
- **Yaş Ortancası:** 35,5 yıl (25-68 yaş arası)

Çalışma Süresi Dağılımı

- 1-5 yıl: %32,7 (68 hekim)
- 5-10 yıl: %29,8 (62 hekim)
- 10 yıldan fazla: %37,5 (78 hekim)

68.3%

Uzman Hekim

Asistan hekim oranı %31.7

Kaynak: Ezgi Gülten, Güle Çınar, Ceren Atasoy Tahtasakal, Eyüp Arslan, Altan Gökgöz, Gönül Şengöz, Ata Nevzat Yalçın, Emel Yılmaz, Alpay Azap, KLİMİK Antibiyotik Direnci Çalışma Grubu

KLİMİK Antibiyotik Direnci Çalışma Grubu Araştırması

Araştırmaya farklı büyüklük ve kapasitedeki sağlık kurumlarından hekimler katılmıştır

Bu çeşitlilik, Türkiye'deki genel hastane profilini yansıtması açısından önemlidir.

Katılımcıların çalıştığı kurumlar arasında devlet hastaneleri, eğitim ve araştırma hastaneleri, özel hastaneler ve üniversite hastaneleri bulunmaktadır

Bu geniş temsiliyet, çalışma bulgularının genellenebilirliğini artırmaktadır

EHU Onayı Sisteminin İdeal İşlememesi

- Çalışmaya katılan hekimlerin yaklaşık yarısı (%49, n=102), kurumlarında EHU onayı sisteminin ideal biçimde işlemediğini belirtmiştir. Bu durum, sistemin tasarımı ile pratikte uygulanması arasında önemli bir boşluk olduğunu göstermektedir.

İHKM Uzmanı Azlığı

%25,5 (n=53)

Uzman sayısının yetersizliği nedeniyle konsültasyonlara yeterince vakit ayrılamaması

Öneriye Uyulmaması

%27,9 (n=58)

Diğer branş hekimlerinin önerilen antibiyotik yerine kendi tercih ettikleri antibiyotikleri vermeleri

Süre Aşımı

%30,3 (n=63)

Önerilen antibiyotiğin tekrar danışılmaksızın önerilen süreden daha uzun order edilmesi

Doz Uyumsuzluğu

%9,6 (n=20)

Önerilen antibiyotiğin önerilen dozdan farklı dozlarda uygulanması

Sistem Sorunları

%22,6 (n=47)

Hastane bilişim sisteminin EHU onayı sayfasından kaynaklanan teknik sorunlar

Antimikrobiyal Yönetişim Programları ve Otomatik Kesme Sistemleri

Çalışma bulgularına göre, Türkiye'deki hastanelerde antimikrobiyal yönetim programları ve otomatik antibiyotik kesme sistemlerinin yaygınlığı oldukça düşüktür

Bu durum, antibiyotik direncinin önlenmesinde önemli bir eksikliğe işaret etmektedir

Otomatik Antibiyotik Kesme Programı

Katılımcıların **sadece %23,6'sının (n=49)** çalıştığı kurumda otomatik antibiyotik kesme programı bulunmaktadır.

Programın varlığı kurum tipine göre (devlet, eğitim-araştırma, özel, üniversite hastaneleri) anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Antimikrobiyal Yönetişim Ekibi

Katılımcıların **%53,8'inin (n=112)** çalıştığı kurumda antimikrobiyal yönetimi ekibi ve programı bulunmamaktadır.

Bu programların varlığı da kurum tipine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Otomatik Antibiyotik Kesme Programlarının Önemi

- Literatürde otomatik antibiyotik kesme programlarının etkinliği birçok çalışmada kanıtlanmıştır
- Bu programlar, antibiyotik kullanımını azaltmada hem etkili hem de uygulanması kolay ve düşük maliyetli çözümler sunar

Neonatal Yoğun Bakım

Yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde 48 saatlik otomatik durdurma sisteminin antibiyotik kullanımını anlamlı ölçüde azalttığı gösterilmiştir (Astorga ve ark., 2019).

Cerrahi Profilaksi

Cerrahi profilaksi protokolü ile antibiyotik harcamalarında azalma ve cerrahi alan infeksiyonu oranlarında düşüş sağlanmıştır (Gomez ve ark., 2006).

Erken Değerlendirme

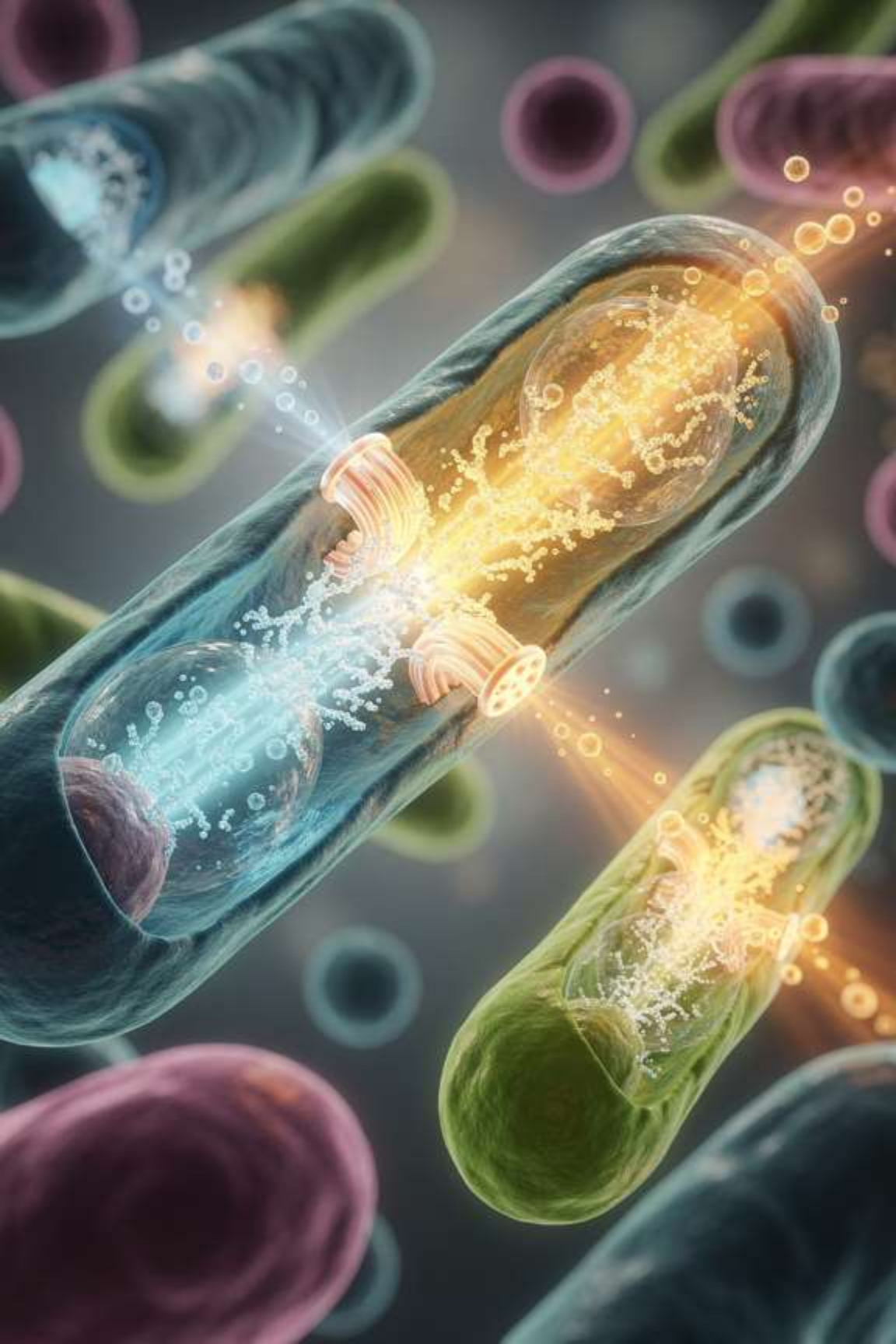
Dokuz Hollanda hastanesinde antimikrobiyal yönetim programı girişimlerinin erken değerlendirmesi, programların etkinliğini göstermiştir (van Limburg ve ark., 2014).

Nozokomiyal Pnömoni

Otomatik durdurma politikasının kaldırılması sonrası antibiyotik kullanım süresinin uzadığı gözlenmiştir (Do ve ark., 2012).

Bu kanıtlar ışığında, ülkemizdeki hastanelerde otomatik antibiyotik kesme programlarının yaygınlaştırılması acil bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır

Kollateral Hasar: EHU Onaylı Antimikrobiyaller

Kollateral hasar, bir antibiyotığın hedef patojen dışında bağırsak florasına ve çevresel bakterilere olan etkisi sonucu ortaya çıkan direnç gelişimidir

3. Kuşak Sefalosporinler

Direnç Riskleri:

- GSBL (+) *Klebsiella spp.* gelişimi
- Beta-laktam dirençli *Acinetobacter spp.*
- *Clostridioides difficile* kolonizasyonu

Kinolonlar

Direnç Riskleri:

- MRSA (Metisiline dirençli *S. aureus*)
- Kinolon dirençli Gram-negatif bakteriler
- Çapraz direnç gelişimi

Karbapenemler

Direnç Riskleri:

- Karbapenemaz (+) *Klebsiella spp.*
- Çok ilaca dirençli *Acinetobacter spp.*
- Çok ilaca dirençli *Pseudomonas spp.*

Kollateral Hasar: EHU Dışı Antimikrobiyaller

EHU onayı gerektirmeyen antibiyotikler de önemli kollateral hasar potansiyeline sahiptir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, bu "dar spektrumlu" olarak kabul edilen antibiyotiklerin de bağırsak mikrobiyotasına ve direnç gelişimine etkilerini ortaya koymuştur

Aminoglikozidler

Wangchinda ve arkadaşlarının çalışması, aminoglikozidlerin kolistin dirençli mikroorganizmaların seçilmesiyle önemli ilişkisi olduğunu göstermiştir

- Kolistin dirençli *E. coli* gelişimi
- Kolistin dirençli *Klebsiella pneumoniae*
- Hastanede yatan hastalarda kolonizasyon ve infeksiyon riski

Kaynak: Wangchinda W, et al. *Antimicrob Resist Infect Control*. 2018 Jul 17;7:84.

Makrolidler ve Tetrasiklinler

Maier ve arkadaşlarının Nature'da yayınlanan çalışması, bu antibiyotiklerin bağırsak florasına derin etkileri olduğunu ortaya koymuştur

- **Kommensal bağırsak bakterilerinin çoęunu inhibe etme**
- **Birçok türün kalıcı olarak yok olmasına neden olma**
- Mikrobiyota çeşitliliğinde uzun süreli azalma
- İmmün sistem fonksiyonlarında bozulma

Kaynak: Maier L, et al. *Nature*. 2021 Nov;599(7883):120-124.

❏ **Klinik İmplikasyon: Bu bulgular, EHU dışı antibiyotiklerin de antimikrobiyal yönetim programları kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini güçlü bir şekilde desteklemektedir**

Antimikrobiyal Yönetişim Stratejileri

Doz Optimizasyonu

Farmakokinetik/farmakodinamik prensiplere göre doz ayarlaması

Antibiyotik Döngüsü

Belirli antibiyotiklerin periyodik olarak değiştirilmesi

Farkındalık

Sağlık çalışanlarının eğitimi ve bilinçlendirilmesi

Reçete Onayı

Belirli antibiyotikler için uzman onay sistemi

Rehberler

Kanıtla dayalı tedavi protokolleri ve algoritmaları

Eğitim

Sürekli mesleki gelişim programları

Antimikrobiyal Yönetimde Multidisipliner Ekipler

İHKM Uzmanları

AYP'nin liderliğinde klinik karar verme ve eğitim rolü

Klinik Eczacılar

Doz optimizasyonu, ilaç etkileşimleri ve farmakokinetik danışmanlık

Mikrobiyologlar

Direnç izleme, antibiyogram yorumlama ve epidemiyolojik analiz

Hemşireler

Uygulamada protokollere uyum, hasta eğitimi ve veri toplama

Yönetim

Kaynak tahsisi, altyapı desteği ve kurumsal politika oluşturma

Eğitim Ekibi

Sürekli eğitim programları ve farkındalık kampanyaları düzenleme

Türkiye'de Antimikrobiyal Yönetişim Politikalarının Geleceği

2026-2030 Yol Haritası

Ulusal Eylem Planı, kapsamlı hedefler ve kilometre taşları belirleyerek sistematik bir yaklaşım öngörmektedir.

- Tüm hastanelerde AYP kurulması
- Sürveyans sisteminin güçlendirilmesi
- Toplum eczanelerinde reçetesiz satışın engellenmesi
- Veteriner ilaç kullanımının düzenlenmesi

Teknoloji ve İşbirliği

Dijital sağlık teknolojileri, veri analitiği ve yapay zeka uygulamaları AYP'nin geleceğini şekillendirecektir.

AB ve DSÖ standartlarına uyum sağlanması, uluslararası işbirlikleri ve bilgi paylaşımı kritik öneme sahiptir.

YÖNETMELİK

Sağlık Bakanlığından:

YATAKLI TEDAVİ KURUMLARI
ENFEKSİYON KONTROL YÖNETMELİĞİ

Enfeksiyon Kontrol Komitesinin Görev Ve Yetkileri

MADDE 6-(1)

ğ) Sürveyans verilerini ve eczaneden alınan antibiyotik kullanım verileri sonuçlarına göre antimikrobiyal yönetim politikalarını belirlemek, antibiyotik kullanım uygulamalarını değerlendirerek analiz etmek, çözüm önerileriyle birlikte yönetime raporlamak

Enfeksiyon Kontrol Ekibi

MADDE 9- (1)

d) Sürveyans verilerini ve eczaneden alınan antibiyotik kullanım verilerini dikkate alarak, antibiyotik kullanım uygulamalarını izlemek, yönlendirmek ve enfeksiyon kontrol komitesine bilgi vermek.

Sahada Yaşanan Zorluklar ve Çözüm Önerileri

Mevcut Zorluklar

- EHU sayısının yetersizliği
- İş yükü ve performans sistemi baskısı
- Hekim direnci ve özerklik kaybı algısı
- Gece saatlerinde sistemi aşma girişimleri
- Kısıtlanan antibiyotik yerine başka geniş spektrumlu ajanların kullanımı

Çözüm Yaklaşımları

- Erken EHU konsültasyonu ve hızlı yanıt
- Yerel direnç rehberlerinin geliştirilmesi
- Klinik karar destek sistemleri
- Tanı testlerine hızlı erişim
- Sürekli hekim eğitimi ve geri bildirim
- Kurumsal destek ve teknoloji entegrasyonu

Türkiye’de EHU Onayı Çerçevesinde Antimikrobiyal Yönetişim

Dr. Ezgi Gülten

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

"Son sözü her zaman mikroplar söyler — eğer biz akılcı davranmazsak..." - Louis Pasteur